

ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ

АКО ГЛУПОСТТА Е БОЛЕСТ, КАК ТЯ СЕ ЛЕКУВА?

Ангел Грънчаров

Директор на Центъра за развитие на личността "HUMANUS",

angeligdb@abv.bg

<https://orcid.org/0009-0008-0286-4204>

[https://doi.org/10.34017/1313-9703-2026-1\(27\)-2\(28\)-97-102](https://doi.org/10.34017/1313-9703-2026-1(27)-2(28)-97-102)

Анотация

Ангел Грънчаров. Ако глупостта е болест, как тя се лекува? Авторът разглежда глупостта и оглупяването като подлежащ на изследване вечно съществуващ и важен човешки феномен, феномен на психиката (душата и духа) на човека. При който в резултат на парализа на чувствителността душевният живот губи тъй живителното и оздравяващо взаимодействие между основните способности на душата: ум, чувствителност, воля, самосъзнание. Настъпилият хаос в душата започва да произвежда непълноценни в мисловно и емоционално отношение продукти, това именно са и глупостите (претендиращи обаче да са "истини" и дори "величави мъдрости"), и лъжите, и подлостите, и гадостите и т.н. За да се лекува такава бездуховна душа се налага да бъде предизвикано чрез мисловни удари, атаки и провокации т.н. "ушевно земетресение", при което надеждата е да се понаместят душевните пластове, т.е. способностите ("функциите") на душата да започнат да си вършат работата и да започнат да си взаимодействат ефикасно. На автора се ще да вярва, че глупаците не само могат да започнат да спрат оглупяването си, не само могат да започнат да поумняват, но и, което е още по-важно, да могат да започнат и да се очовечават.

Ключови думи: глупост, оглупяването, невежество, всезнание, болест, мъдрост, душа

Анотация

Ангел Гранчаров. Якщо дурість – це хвороба, то як її лікувати? Автор вважає дурість і тупість вічно існуючим і важливим людським явищем, явищем психіки (душі і духу) людини. У цьому, внаслідок паралічу чутливості, психічне життя втрачає життєдайну та цілющу взаємодію між основними здібностями душі: розумом, чутливістю, волею, самосвідомістю. Хаос, що стався в душі, починає породжувати продукти, які є неповними в ментальному та емоційному плані – це саме та нісенітниця (що називають себе "істинами" і навіть "величною мудрістю"), брехня, підлість, гидота тощо. Щоб вилікувати таку бездушну душу, необхідно викликати через ментальні удари, напади та провокації так званий "землетрус душі", де надія полягає в тому, щоб відрегулювати шари душі, тобто здібності ("функції") душі, щоб почати виконувати свою роботу і ефективно взаємодіяти. Автора переконать, що дурні можуть не лише почати припиняти свою дурість, не лише стати мудрішими, а й, що важливіше, почати і гуманізувати

Ключові слова: дурість, тупість, невігластво, всезнайство, хвороба, мудрість, душа

Abstract

Angel Grancharov. If stupidity is a disease, how to treat it? The author considers stupidity and dullness to be an eternally existing and important human phenomenon, a phenomenon

of the psyche (soul and spirit) of a person. In this, as a result of the paralysis of sensitivity, mental life loses the life-giving and healing interaction between the basic abilities of the soul: mind, sensitivity, will, self-awareness. The chaos that has occurred in the soul begins to generate products that are incomplete at the mental and emotional levels of personality – this is precisely the nonsense (which calls itself "truths" and even "great wisdom"), lies, meanness, abomination, etc. In order to cure such a soulless soul, it is necessary to cause the so-called "earthquake of the soul" through mental blows, attacks and provocations, where the hope is to adjust the layers of the soul, that is, the abilities ("functions") of the soul, to begin to do their job and interact effectively. The author will convince that fools can not only begin to stop their stupidity, not only become wiser, but also, more importantly, begin to humanize themselves and their activity.

Keywords: dullness, stupidity, ignorance, omniscience, illness, wisdom, soul

Що-годе философски образованият човек, щом стане дума за глупостта, винаги се сеща за **"Възхвала на глупостта"** на **Еразъм Родердамски** (1466 - 1536 г.); сега установявам, че той е живял 69 години, а моя скромна милост в момента е на 68; и ето че аз се налага да побързам ако искам поне малко да спомогна за осмислянето на глупостта – и на оглупяването, което в нашия тъй напреднал и авангардно мислещ век сякаш е особено много напреднало. Навремето великият кьониксбергски мислител **Имануел Кант** (Кьонигсберг сега още е окупиран от Русия и се нарича "Калининград", което само по себе си е връх на глупостта: можеше поне да се нарича "Кантовград"!) пък даде забележителната си дефиниция за това що е глупост, от която си заслужава да тръгнем:

"Липсата на способност за съждение е собствено това, което се нарича глупост, и на такъв недостатък съвсем не може да се помогне. Тъп или ограничен ум, на който не липсва друго освен съответната степен разсъдък и точност в разсъдъчните понятия, може да стигне с обучение дори до ученост. Тъй като обаче в такъв случай обикновено липсва съждението, не е нищо необикновено да се срещат много учени хора, които при употребата на науката си често показват този непоправим недостатък".

Излиза, че чрез обучение (и с упорито, инатливо, педантично, но голо буквоедство!) може да се стигне дори до ученост, но природно тъпият, ограничен ум няма как да се прикрие даже и при тъй важните в наше време учени, имам предвид тъй многолюдната каста на многознайковците (всичкознайковците), които стигат дотам в безсрамието си, че претендират, че знаят всичко не само за една отделна наука, но и, горе-долу, за всички до една науки, за всички до една сфери на познанието; а това само доказва, че глупостта и оглупяването в нашето модерно интернетно време не само са изключително много напреднали, но те дори и триумфират – а и задават тон и стил на живота ни! Дали не е дошло вече времето тъкмо нашата епоха да я определим като ера на невиджаната вакханалия на глупостта и на аrogантните, а също така и всичкознаещи глупаци?!

Ще се обоснова ето как:

В наше време ние съществуваме, потопени в безбрежен океан от информация: знанието, информацията са общодостъпни и лесно достижими. За всяко нещо можеш да научиш много, ако не и всичко, стига, разбира се, да имаш време (за губене!) и за да си наблъскаш главата с колкото си искаш "знания", "факти", "информации", и то, забележете, постигнати тъй лесно - щото са "на един клик разстояние". Но съвременните "деца на интернет" бързат, те нямат време ("за губене!") да четат книги, особено пък "дебели книги", те нямат време да мислят, да се ровят, да обсъждат, да изследват, да четат месеци наред за да разберат, да вникнат дълбоко; не, те "плуват" по повърхността, дълбините на "океана на знанието" за тях

са недостижими, пък са и нежелани. (Да си гмурец, изследващ тъкмо **дълбините на океана на познанието**, им се вижда трудна и досадна, съвсем непрестижна работа: щото ако се заемеш с нея, има риск да остареш, без да си постигнал каквото и да било социално признание – тъй ценено в нашето забързано и, тъй да се рече, в ироничен план казано, авангардно "мислещо" време!).

И тъй, носейки се по повърхността, люшкан от вълните на океана на познанието (и стараещ се при това да получи по-хубав тен: та да е по-секси в очите на "мацките", на "кифлите" де!), младият човек съвсем скоро почва да се овладява от измамната илюзия, първо, че то, познанието, "било лесна работа", второ, че той самият, общо взето, "вече си знае всичко", че не му е нужно изобщо да се мъчи, да се поти, да търси истината, щото тя, истината де, си лежи ей-там, в готов вид, направо на повърхността, за нея не трябва да полагаш никакви специални и особено пък трудоемки усилия.

По-нататък на тия въпросните набързо "НАучени глави" не им остава нищо друго (след като са дремали година-две-три-пет в Мрежата!) освен да вирнат нос, да се обявят за "експерти по всичко", да тръгнат по разните там чатове и дискуссионни форуми и да започнат нахакано да парадират с многознайковщината си, с "информираността" си, с лъжовната си многоученост. Там те, разбира се, не правят нищо друго освен да празнословят, да словоблудстват, да изтъкват някакви мнима, лъжлива или псевдо "ученост"; скоро те, полагайки съответните усилия и най-вече пазарни прийоми за това, започват да се обкръжават с немалобройни свити от обожатели, от подлизурковци, които при това са още по-тъпи дори и от тях, но за сметка на това са изпълнени с люта ненавист към оня, който дръзне да каже нещо неприятно по адрес на кумира им.

И така в един момент въпросните празнословещи многознайковци стават "инфлуенсъри", претендиращи да са "експерти" и то, забележете, тъкмо "по всичко"; те може иначе да са фаянсаджии, тираджии, таксиметрови шофьори, касиери, злобни женомразци, неудачници, лузъри, с една дума казано: калпазани (в реалния, в действителния свят!), но за сметка на това във фалшивия, илюзорния свят на интернет скоро стават "велики"! В един момент тях почват да ги канят по телевизионните студия, те почват да участват в разни шоуа за многознайковци, които дори (понякога!) ги печелят, но най-вече основното им занимание е да показват, да демонстрират... глупостта си, духовната и личностната си оскъдица, менталната си празнота, която обаче в този преобърнат или огледален свят много често се приема (от тъпациите като тях, а дори и по-големи от тях!) едва ли не за "надареност", за "ученост", за величавост едва ли не.

Естествено, мнозина от тях, стига да са по-напористи, след полагането на някои не толкова приятни усилия (примерно целуване на нозе или на други части от телата на висшестоящите!), правят шеметна "академична", с извинение, кариера, стават било "професори", било поне "доценти", било "писатели" ("списуватели!"), било некакви други "звезди" от този род, а някои от тях почват да жънат и съответните "признания", успехи, примерно почват да получават награди, грамоти, ордени, печелят конкурси (за "красота!") и тъй нататък, но най-вече истински важно е, че към тях започват да текат потоци пари, да, парите и тук, оказва се, са тяхната заветна и последна цел, естествено: какво друго може да е истинската и главна цел в този наш пазарен и консумативен свят, нали така?!

Трудно е да се опишат и представят нагледно тъй многоликите проявления на простотията, на глупостта, на оглупяването в нашия толкова модерен, авангарден и свръхтехнологичен свят; аз тук само мога да щрихирам някои от тези шеметни явления в тяхната неопишуема иначе феноменно-екзистенциална пъстрота. Като апотеози на тази склонност на нашето време да оглупяваме в глобални, бих си позволил да кажа, мащаби, мога да спомена само потресаващите примери, които, така да се каже, са нещо като ве-

нец на глупостта: президент на САЩ на два пъти (!!!) стана шоуменът и невероятен простак Доналд Тръмп, патологичният самовлюбен лъжец и неописуемо бледата мижитурка като Владимир Путин пък е президент на Русия вече повече от четвърт век (!!!), бодигардът на бившия български диктатор Тодор Живков, бивш пожарникар, мутра и бандит, три пъти (!!!) беше избран за премиер-министър на клетата България (член на ЕС!)... да продължавам ли още, да посочвам ли още такива примери на страшно оглупяване на цели народи, а сред тях и на най-великите, тъй да се рече?! Мисля, че не е нужно повече да описвам външните страни и прояви на многоликата глупост, нека сега да се опитам да вникна отчасти в нейните същностни измерения, в нейните ноуменални дълбини.

Съвременният глупак, за разлика от глупаците от предните епохи, не е забавен, а е много нагъл, казахме, че той има претенцията, че знае всичко, с която самонадеяна и тъй глупава горделива претенция се перчи. Излиза, че умът или разсъдъчната способност при тия неизброими нещастници, е тотално блокирала, тя не си върши работата, щото умът (интелектът!) би следвало да осмисля информацията, да тълкува фактите, да търси тяхната прословута "всеобща взаимна връзка", смисълът, закона им. Това обаче не става (за малко да напиша: "не се случва", което обаче е тъпо!), този ум е блокирал тъй като паметта е претоварена с повърхността и "несмляна", тъй да се рече, фактична, непреработена информация. Това е така защото тези т.н. повърхностни "знания" всъщност не са постигнати по един здравословен, жизнестойчив начин, по пътя на естествено разгръщащото се познание, при което умът вниква в смисъла, улавя го, бидейки вдъхновен от стремежа за постигане на безценната истина; не, тук тази одисея на истината, тази страст по истината липсват, те са заместени от патологичната "любов" към голото "знаене", към папагалската външна "информираност", при която, естествено, няма вникване в дълбините, в смисъла, в логиката, в разума на нещата, в техния закон и същност. Тук значи имаме едно крайно глупаво икономисване на интелектуални, на мисловни усилия, тук е налице един познавателен тарикатлък: защо да си губя времето да мисля, да търся, да изследвам, след като добре знам, че *"Една патка мислила, мислила, пък... умряла!"*, нали така, аз съм тарикат и няма да си губя време да мисля, айде де?! (Освен това тарикатският ни народец е възпитан в гениалната максима **"Най-много мразим да мислим!"**; за отбелязване е, че изглежда това не е само ориенталска, балканска или чисто българска склонност, но е и универсална такава; уви, оказа се в XXI-ия век, че тарикати-тъпаци и "многознаещи глупаци" има не само у Нашенско, но и по целия цивилизован и тъй модерен, с извинение, свят!)

И така: аз си знам "всичко" и то без да си губя времето да мисля и да търся истината докато остарея, щото аз, за разлика от "простите", съм си тарикат - това е възловото феноменологично-екзистенциално и трансцендентално (да не го наричам просто психологическо!) положение, от което трябва да тръгна в анализа си на тази разпространена **психопатология на масовото оглупяване**, което се корени в душата на отделния тарикатстващ и на това основание мутризиран индивид. (*Мутрата* пък е символическия образ на този човешки, с извинение, тип, който тук се опитвам не само да представя, да щрихирам, но и донякъде да обясня, да вникна в корените му!) Как възприема света и себе си въпросното нещастно тарикатски-оглупяло съзнание аз тук няма да описвам щото се налага да не се отклонявам - все пак пиша статия или доклад за научна философска конференция, а не книга; няма как тук да разнищя явлението в неговата пълнота. Затова минавам към следващия главен пункт, който ще ме доведе до приближение към главната ми задача (**Може ли глупостта да се лекува?**); ще подготви изпълнението ѝ, така да се рече, а именно:

Как оглупялото съзнание, съзнанието на оглупелия, но многознаещ съвременен индивид, стига до своята душевна болест?

За да стигне самонадеяният ум до своя тотален блокаж причина е това, че **чувство-**

то, другата велика сила на човешката душа, по някакви причини не си изпълнява ролята. Нищо велико и добро на този свят не е било постигнато и няма как да бъде постигнато без страст, примерно без страст по истината, по свободата, по човечността, по духовността. Но тук доминанта става не страстта по истината и доброто, а **манията** по себеизтъкването, маниакалната страст набързо и тарикатски да постигна пазарен (паричен!) успех – с оглед да се отдам на хедонистичното безсмислено "наслаждение от живота" ("**Dolce far niente**", иначе казано, **сладкото нищонеправене!**).

Да, тук имаме една **парализа на духовното ниво на душевността**, а човекът е дух доколкото умът и чувството, подпомогнати от волята, влизат в едно прекрасно взаимодействие, в една възхитителна хармония. Да, духовността се поражда когато съзнанието, умът, интелектът, разсъдъкът бъде оплоден от тъй човечната стихия на здравето чувство, на емоцията, която за улеснение вкратце можем да наречем **ЛЮБОВ КЪМ ЖИВОТА**. (Или страст по живота: Шопенхауеровата **воля за живот** също има отношение към това тайнство!) Тук темата е благодатна и за да не затъна в нея като в тресавище, ми се налага да спра - понеже ме притиска и времето, и "размерът" на допустимото тук разсъждение.

Чувството и умът след като не си взаимодействат, а това става когато чувството не успява да подпомогне и оплоди ума, та да се получи едно здраво "дете" – **разумът, духът, любовта към истината и доброто!** – тогава настъпва трагедията на оглупяването, на обезчовечаването, т.е. на **триумфиращата самонадеяна бездуховност**, която в един свой аспект се изявява именно като оглупяване, като глупост. (Тия неща съм ги разгледал в своята дисертация със заглавие **УЧЕНИЕТО ЗА ЧОВЕКА И ФОРМИТЕ НА ДУХА (дисертация)**, който желае да се вгълби по-дълбоко, може да я разлисти!)

Един човек оглупява когато се е разочовечил, а се е разочовечил когато чувството му се е изродило и вместо да си върши работата, т.е. да оценява (знайно е, че ние тъкмо благодарение на чувствителността успяваме да доловим смисъла, ценността на нещата, тяхното значение за нас самите!), вместо да ни помага да разграничаваме истина от лъжа, добро от зло, право от криво (и да обичаме с цялото си сърце първите, а да ненавиждаме също така с цялото си сърце вторите!), стига до ужасен блокаж, при което клетият **МНОГОУМЕН** индивид почва да смята, че злото е "добро", лъжата е "истина" и т.н., т.е. тази е "повредата в твоя телевизор", която тук се опитвам да представя. Многоученият и многознаещ глупак, тъй да се рече, е много зян с поставянето на всяко нещо на точното му място, в главата му настъпва пълен хаос, такава една глава е тежко болна; аз затова си позволявам да наричам подобна глава "боклучийско кошче". Тази метафора доста точно представя ситуацията, в която се намират главите на подобни многоучени и многознаещи индивиди (да не кажа души, щото душа имаме когато и умът, и чувството най-плодотворно си взаимодействат, подпомагат се, сътрудничат си, намират се в прекрасна хармония!).

И така, скачам на последния пункт:

Може ли глупостта да се лекува?

Кант категорично казва и доказва: не, не може. Мнозина други философи са на същата позиция, споделят същото разбиране. Ще дръзна да изкажа хипотезата, че донякъде все пак може да се оздрави една болна душа и верният път за това е:

УСТРОЙВАНЕ НА ДУШЕВНО ЗЕМЕТРЕСЕНИЕ!

Как става това ще опиша подробно на друго място, щото това е вдъхновяваща тема. Тук ще се задоволя само със следното.

Нашият мъдър народ казва: клин с клин се избива. Щом чувствителността на оглупелия индивид е блокирала и извратена и то дотам, че той не оценява подобаващо нещата и себе си дори, то предизвикването на **всекидневни бурни и потресаващи емоции** в клетите души на оглупелите индивиди в дискусиите с тях е верния път за предизвикване на

въпросното душевно земетресение - с оглед, дето се казва, да се понаместят пластовете в тях с крехката надежда при това понаместване да разблокираме чувствителността и чувствата да почнат лека-полека да оздравяват.

Значи, иначе и просто казано, трябва всеки ден да ядосваме, да дразним, да обиждаме (но справедливо, т.е. правдолюбиво и човеколюбиво, сиреч, иронично!) глупаците, да, трябва да ги обиждаме, но в една **шеговита, забавна и весела тоналност**, която именно и може да оздрави болната им душа. В такъв един весел и ироничен план ако разговаряме с тях и осмиваме всеки ден глупостите, които раждат клетите им нещастни души, с това ще помогнем на тия самонадеяни учени и многознаещи нещастници да почнат лека-полека да гледат на нещата с по-различни очи, т.е. да престанат да летят в облаците на бесовщината, на лудостта, а "да стъпят с крака на грешната земя", т.е. само така можем да им помогнем да се пренесат от висините на лудостта (**глупостта е вид полудяване и побесняване, тя е вид лудост, тя е чисто психопатологичен феномен!**) в тъй прозаичния, грешен, но за сметка на това съвсем човешки свят.

Спирам дотук. Благодаря за вниманието и най-вече за великодушието, с което, да се надяваме, ще посрещнете този мой иначе скромнен опит да реша такава исполинска по естеството си задача! (За повече подробности вижте: Грънчаров, 2026, 2026 а)

Литература

Грънчаров, А. (2026), "Умът ли е извор на глупостта?". Електронен ресурс. Режим на достъп (08.03.2026): <https://grncharov.blogspot.com/2026/06/blog-post.html>

Грънчаров, А. (2026 а), "Защо и как оглупяваме?". Електронен ресурс. Режим на достъп (08.03.2026): https://grncharov.blogspot.com/2026/05/blog-post_31.html

References

Grncharov, A. (2026), "Is the Mind the Source of Stupidity?" ["Um"t li e izvor na glupostta?"], viewed 8 March 2026, available at: <https://grncharov.blogspot.com/2026/06/blog-post.html>

Grncharov, A. (2026 a), "Why and how do we make people stupid?" ["Zashto i kak oglupjavame?"], viewed 8 March 2026, available at: https://grncharov.blogspot.com/2026/05/blog-post_31.html

© Ангел Грънчаров